

EUROPOS VIETOS SAVIVALDOS CHARTIJA

Europos Tarybos Vietos
ir regionų valdžių kongresas

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Europos
vietos savivaldos
Chartija**

Versija prancūzų kalba:

Charte européenne de l'autonomie locale et rapport explicatif

Reproduction of the texts in this publication is authorised provided that the full title of the source, namely the Council of Europe, is cited. If they are intended to be used for commercial purposes or translated into one of the non-official languages of the Council of Europe, please contact publishing@coe.int.

Cover and layout: SPDP, Council of Europe

Photo: Council of Europe

© Europos Taryba, 2017

Spausdino Europos Taryba

Turinys

Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas	5
Europos vietos savivaldos Chartija	9
Europos vietos savivaldos chartijos papildomas protokolas dėl teisės dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus	23
Europos vietos savivaldos chartija Aiškinamasis pranešimas – Sutartys ir pranešimai	33

Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas

Supažindinimas

Vietos ir regionų valdžių kongresas yra išskirtinė Europos institucija, atsakinga už demokratijos vietose ir regionuose situacijos vertinimą 47 Europos Tarybos šalyse narėse. Pagrindinė jos užduotis yra stebėti ir stiprinti vietos ir regionų demokratijos plėtrą.

Šiame kontekste kongresas vertina, kaip šalyse narėse įgyvendinamos Europos Vietos savivaldos chartijos – 1985 m. priimto pirmojo teisinę galią turinčio instrumento, nuostatos. Chartija tapo svarbia sutartimi, ginančia vietos ir regionų valdžių teises, pvz., teisę į savivaldą, teisę rinkti savo institucijas, vykdyti savo įgaliojimus, turėti savo administracinę struktūrą ir išteklius ir imtis teisinių veiksnių trukdžių iš kito lygmens valdžios institucijų atvejais.

Susidūrę su grėsmė jų darbui keliančiomis situacijomis, vietos ir regionų valdžių institucijos vis dažniau kreipiasi į Kongresą. Šios situacijos gali būti labai įvairios. Tarkime, yra įtariamas tiesioginis Chartijos nuostatos pažeidimas, pvz., centrinei valdžiai nepasikonsultavus su vietos ir regionų valdžios institucijomis su jomis tiesiogiai susijusiais klausimais (4.6 straipsnis ir 9.6 straipsnis) arba jų finansiniams ištekliams esant neproporcingiems numatytiems įsipareigojimams (9 straipsnis). Įtarimai taip pat gali būti susiję su netiesioginiais Chartijos

dvasios pažeidimais. Pavyzdžiui, savivaldos institucijų atstovai gali prašyti Kongreso išnagrinėti, kaip šalis narė vykdo savo įsipareigojimus, prisiimtus jai ratifikavus Chartiją. Tarkime, Kongresas gali svarstyti, kaip buvo sumažintas savivaldybių skaičius, komentuoti įstatymą, draudžiantį parlamento darbuotojams užimti renkamas pareigas arba įstatymo projektą dėl šalies sostinės municipalinių rajonų tarybų panaikinimo, arba pateikti savo pastabas dėl draudimo naudoti tautinių mažumų kalbą vietos reikaluose. Klausimai, kuriais Kongreso prašoma pateikti nuomonę su Chartijos nuostatų taikymu susijusiais aspektais, apima labai platų spektrą.

Vykdydamas stebėseną, Kongresas užtikrina teisingą Chartijos taikymą ir padeda palaikyti sveiką Europos vietų ir regionų savivaldą.

Kaip Kongresas vykdo vietų ir regionų demokratijos stebėseną?

Kongresas:

- reguliariai vykdo stebėsenos vizitus 47 šalyse narėse;
- nagrinėja konkrečius Chartijos aspektus;
- stebi vietų ir regionų rinkimus.

Atlikęs stebėsenos vizitus, Kongresas parengia ataskaitas, kurias tvirtina Stebėsenos komitetas. Komitetas taip pat priima rekomendacijas, kurios, gavę Kongreso patvirtinimą, yra perduodamos šalims narėms.

Nuo 1995 m. Kongresas patvirtino beveik 103 stebėsenos ataskaitas, ir šalyse narėse buvo įvykdyta nemažai teisinių reformų.

Kongresas gali taip pat ratifikuoti tas Chartijos nuostatas, kurios nebuvo prijungtos prie Chartijos sutarties pasirašymo metu. Be to, jis gali imtis žingsnių, reikalingų Chartijos papildomo protokolo dėl teisės dalyvauti vietos valdžios reikaluose pasirašymui ir/arba ratifikavimui.

Sustiprintos geresnės stebėsenos procedūros

Kongreso reformos proceso metu 2010 m. buvo priimtos jo stebėsenos procedūrų organizavimą reglamentuojančios taisyklės (Rezoliucija 307 (2010)), pataisyta 2013 m. (Rezoliucija 307 (2010) REV2).

Siekiant pagerinti stebėsenos kokybę, Kongresas nusprendė:

- reguliariau vykdyti sistemingą Chartiją pasirašiusių ir ratifikavusių šalių stebėseną (maždaug kas penkerius metus) ir sukurti griežtą ir nuoseklią pranešėjų skyrimo tvarką, siekiant užtikrinti absoliutų stebėseną vykdančios delegacijos nešališkumą;
- po stebėsenos procedūros šį procesą papildyti specialiomis priemonėmis, kurios būtų parenkamos politinio dialogo su šalies valdžios institucijomis pagrindu, drauge su susijusia valstybe siekiant rasti pačius geriausias delegacijos nustatytų problemų sprendimus bei užtikrinti greitą ir veiksmingą Kongreso vyriausybei pateiktame veiksmų plane nurodytų rekomendacijų įvykdymą.

Tokiu būdu Kongresas padeda vietos ir regionų lygiu pasiekti pagrindinių Europos Tarybos tikslų – stiprinti demokratiją, vadovaujantis Europos Vietos savivaldos chartija ir jos papildomu protokolu dėl teisės dalyvauti vietos valdžios reikaluose.

Europos vietos savivaldos Chartija

Preambule

Ši dokumenta pasirašiusios valstybes, Europos Tarybos valstybes nares,

atsižvelgdamos I tai, kad Europos Tarybos tikslas – glaudžiau suvienyti savo nariu gretas, siekiant užtikrinti ju sauguma ir lgyvendinti kartu paveldetus idealus ir principus,

atsižvelgdamos I tai, kad vienas šio tikslo lgyvendinimo budu – susitarimai valdymo srityje,

atsižvelgdamos I tai, kad savivaldos institucijos yra bet kurios demokratines santvarkos pagrindas,

atsižvelgdamos I tai, kad pilieciu teise dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus – vienas iš demokratijos principu, kuriuos pripažlsta visos valstybes, Europos Tarybos valstybes nares,

Isitikinusias, kad ši teise tiesiogiai gali buti lgyvendinama butent per vietos valdžios institucijas,

Isitikinusias, kad tik vietos valdžios institucijos, turincios realius Isipareigojimus, gali garantuoti veiksminga ir tiesiogiai su pilieciais susijusl valdyma,

žinodamos, kad vietos savivaldos apsauga ir stiprinimas lvaio-riose Europos šalyse yra svarbus lnašas I demokratiniais princi-pais ir valdžios decentralizavimu grindžiamos Europos kurima,

tvirtindamos, kad šiu tikslu realizavimas reikalauja garantuoti, kad egzistuotu vietos valdžia, suformuota iš demokratišku budu sudarytu sprendimus priimanciu instituciju ir galinti pakankamai savarankiškai prisiimti Isipareigojimus ir pasirinkti ju vykdomo budus, priemones ir šaltinius jiems lgyvendinti,

susitare:

1 straipsnis

Šalys Isipareigoja laikytis šiu straipsniu taip, kaip to reikalauja šios chartijos 12 straipsnis.

I dalis

2 straipsnis – Vietos savivaldos konstitucinis ir teisinis pagrindas

Vietos savivaldos principa turi pripažinti šalies vidaus Istatymai, o kur būtina, ir konstitucija.

3 straipsnis – Vietos savivaldos savoka

1. Vietos savivalda reiškia, kad vietines valdžios organai Istatymu nustatytose ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindine viešųjų reikalų dalia, už tai prisiimdamas pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais.
2. Šia teise turi tarybos ar susirinkimai, sudaryti slaptu balsavimu tiesioginiu, lygiu ir visuotiniu rinkimu būdu laisvai išrinkti nariai, kurie gali tureti joms pavaldžius vykdomuosius organus. Ši nuostata neturi daryti ltakos galimybei pilieciams rinktis I susirinkimus, rengti referendumus ar naudoti bet kuria kita tiesiogine piliečių dalyvavimo forma, kur tai leidžia statutai.

4 straipsnis – Vietos savivaldos Igaliojimai ir pareigos

1. Pagrindinius vietines valdžios organų Igaliojimus ir pareigas nustato konstitucija arba statutai. Taciau ši nuostata

numato, kad pagal Įstatymą vietinės valdžios organams gali būti suteiktos specialios paskirties įgaliojimai ir pareigos.

2. Vietinės valdžios organai Įstatymu nustatytoje ribose turi visiškai laisvę vykdyti veiklą, susijusią su klausimais, kurie nėra išbraukti iš jų kompetencijos ar priskirti kitiems valdymo organams.

3. Viešas pareigas pirmumo tvarka įgyvendina arčiausiai pilieciams esantys vietinės valdžios organai. Pareigų, perduodamų kitiems vietinės valdžios organams, apimtis turi atitikti užduoties apimtį ir jos pobūdį, taip pat efektyvumo ir ekonomiškumo reikalavimus.

4. Vietinės valdžios organams suteikiami pilni ir išskirtiniai įgaliojimai. Jie negali panaikinti ar apriboti kitas, centrinės ar regioninės, valdžios organas, išskyrus Įstatymo numatytais atvejais.

5. Jei įgaliojimus deleguoja centrinės ar regioninės valdžios organas, tuomet vietinės valdžios organai turi teisę įgyvendinti juos savo nuožiūra kaip galima labiau atsižvelgiant į vietos sąlygas.

6. Prireikus su vietinės valdžios organais turi būti, kiek įmanoma, laiku ir tinkamu būdu konsultuojamasi planuojant ir sprendžiant visus, juos tiesiogiai liečiančius klausimus.

5 straipsnis – Savivaldybių teritorinių ribų apsauga

Savivaldybių teritorinės ribos negali būti keičiamos, iš anksto nepasitarus su visomis vietos bendruomenėmis ar nesurengus referendumo, kur tai leidžia statutai.

6 straipsnis – Savivaldos organu administracine struktura ir ištekliai, reikalingi vietines valdžios organu užduotims Igyvendinti

1. Jeigu nera kitu nurodytu statuto nuostatu, vietines valdžios organai savarankiškai nustato savo vidine administracine struktura, atitinkancia vietiniu gyventoju poreikius ir užtikrinancia veiksminga valdyma.
2. Savivaldos organai turi sudaryti tokias darbo salygas, kurios leistu samdyti aukštos kvalifikacijos personala, atsižvelgiant I ju nuopelnus ir kompetencija; todėl dirbantiesiems butina sudaryti galimybe mokytis ir tobulintis, gauti derama užmokestl, daryti karjera.

7 straipsnis – Vietinio lygio Isipareigojimu vykdymo salygos

1. Išrinktu vietines valdžios organu atstovu pareigos leidžia jiems nevaržomai atlikti savo funkcijas.
2. Šioms pareigoms turi buti skirta atitinkama finansine kompensacija už išlaidas, patirtas vykdant aptariamąsias pareigas, taip pat, esant reikalui, kompensacija už patirtus atlyginimo nuostolius ar atlyginimas už atlikta darba ir atitinkama socialine apsauga.
3. Statutas ar pagrindiniai juridiniai principai apibrėžia visas funkcijas ir veikla, nesuderinama su vietos valdžios išrinkto atstovo pareigomis.

8 straipsnis – Vietinių valdžios organų veiklos administracinė priežiūra

1. Bet kokia administracinė vietinės valdžios organų priežiūra gali būti vykdoma tik pagal tokia tvarka ir tais atvejais, kuriuos numato konstitucija ar statutas.
2. Bet kokia vietinės valdžios organų veiklos administracinė priežiūra vykdoma siekiant užtikrinti Istatymu ir konstituciniu principu laikymąsi. Tačiau aukštesnio lygio vietinės valdžios organai gali vykdyti administracinę priežiūrą siekdami paskubinti vietinės valdžios organams deleguotų uždavinių įgyvendinimą.
3. Vietinės valdžios organų administracinė priežiūra vykdoma taip, kad kontroliuojančių organų išikišimas būtų proporcingas interesams, kuriuos jie numato ginti.

9 straipsnis – Vietinės valdžios organų finansiniai ištekliai

1. Šalies ekonomikos politika suteikia vietinės valdžios organams teisę turėti atitinkamus savo finansinius išteklius, kuriuos jie savo nuožiūra gali laisvai panaudoti suteiktu galiojimu ribose.
2. Savivaldos organų finansiniai ištekliai turi būti proporcingi konstitucijos ir Istatymu numatytiems išpareigojimams.
3. Vietinės valdžios organai bent dalį finansinių išteklių gauna iš vietos mokesčių ir rinkliavos, kurių dydį nustato jie patys vadovaudamiesi statutu.
4. Finansų sistema, kuria grindžiami vietiniams valdžios organams prieinami finansiniai ištekliai, yra pakankamai įvairi

ir lanksti, kad leistu jiems neatsilikti nuo ju uždaviniu lgyvendinimo kaštu realaus kilimo.

5. Finansiškai silpnesniu vietiniu valdžios organu apsauga reikalauja, kad butu lvestos finansinio sulyginimo proceduros ar lygiavertes priemonės, kurios pakoreguotu nelygu potencialiu finansiniu ištekliu paskirstyma ir vietines valdžios organams tenkancias finansines atsakomybes pasekmes. Šios proceduros ar priemonės neturi mažinti vietines valdžios organu veiklos savarankiškumo.

6. Su vietines valdžios organais butina tinkamu budu konsultuotis del to, koku budu perduoti naujai paskirstytus finansinius išteklius.

7. Kiek lmanoma, negražinamos paskolos vietines valdžios organams neturi buti skiriamos atskiru projektu finansavimui. Negražinamu paskolu skyrimas neturi panaikinti pagrindines vietines valdžios organu teises lgyvendinti politika savo nuožiura nustatytos jurisdikcijos ribose.

8. Vietines valdžios organai pagal lstatymus gali dalyvauti šalies kapitalo rinkoje, kad galetu skolintis lešu kapitalo investicijoms.

10 straipsnis – Vietiniu valdžios organu teise jungtis l asociacijas

1. Vykdydami savo lgaliojimus, vietines valdžios organai turi teise bendradarbiauti ir laikydamiesi lstatymu, kurti konsorciumus su kitais vietines valdžios organais, kad galetu lgyvendinti bendrus uždavinius.

2. Vietinės valdžios organu teise priklausyti asociacijai, siekiant ginti ir remti bendrus interesus, ir priklausyti tarptautinei vietinės valdžios organu asociacijai pripažįstama kiekvienoje valstybeje.
3. Vietinės valdžios organai turi teise Istatymo nustatytais sąlygomis bendradarbiauti su analogiškais institucijomis kitose valstybese.

11 straipsnis – Vietos savivaldos organu teisine apsauga

Vietinės valdžios organai turi teise naudotis teismine priemonėmis, kad apsaugotu teise nevaržomai vykdyti savo įgaliojimus ir užtikrintu vietos savivaldos principu, puoselejamu konstitucijos ir vidaus Istatymu, pagarba.

II dalis – Kitos nuostatos

12 straipsnis – Isipareigojimai

1. Kiekviena šalis isipareigoja laikytis ne mažiau kaip 20 chartijos I dalyje nurodytu paragrafu, iš kuriu bent 10 turi pasirinkti iš žemiau pateiktuju:
  - 2 straipsnio,
  - 3 straipsnio 1 ir 2 paragrafo,
  - 4 straipsnio 1, 2 ir 4 paragrafu,
  - 5 straipsnio,
  - 7 straipsnio 1 paragrafo,
  - 8 straipsnio 2 paragrafo,
  - 9 straipsnio 1, 2 ir 3 paragrafo,
  - 10 straipsnio 1 paragrafo,
  - 11 straipsnio.

2. Kiekviena sutartį pasirašiusi valstybė, atiduodama saugoti savo ratifikavimo raštą, priemimo ar patvirtinimo dokumentą, turi pranešti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui apie paragrafus, pasirinktus pagal šio straipsnio 1 paragrafo nuostatas.
3. Vėliau bet kuri šalis turi pranešti Generaliniam Sekretoriui, kad išpareigoja vykdyti vieną chartijos paragrafą, kurio dar nebuvo priėmusi pagal sąlygas, nurodytas šio straipsnio 1 paragrafe. Šie vėliau suteikti išpareigojimai yra pripažįstami tokį pareiškimą padariusios šalies neatsiejama ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dalimi ir išgalios pirmąją mėnesio dieną, praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus šį pareiškimą.

13 straipsnis – Valdžios organai, kuriems taikoma chartija

Šioje chartijoje išdestyti vietos savivaldos principai yra taikomi visoms vietinėms valdžios organų kategorijoms, esančioms šalies teritorijoje. Tačiau kiekviena šalis, atiduodama saugoti savo ratifikavimo raštą, priemimo ar tvirtinimo dokumentą, turi nustatyti tas vietines ar regionines valdžios organų kategorijas, kurioms ji numato apriboti chartijos veikimą ar kurioms ji jos netaikys. Kiekviena šalis taip pat gali įtraukti kitas vietines ir regionines valdžios organų kategorijas, kurioms numatoma taikyti chartiją, ir apie tai vėliau turi pranešti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.

14 straipsnis – Informacijos teikimas

Kiekviena šalis turi pateikti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui visa informacija apie teises ir kitas priemones,

kurias ji imasi vykdyti, siekdama įgyvendinti šios chartijos sąlygas.

III dalis

15 straipsnis – Pasirašymas, ratifikavimas ir Išgaliojimas

1. Šia chartija gali pasirašyti valstybes, Europos Tarybos nares. Ji turi būti ratifikuota, priimta arba patvirtinta. Ratifikavimo, priemimo ar patvirtinimo dokumentai turi būti perduoti saugoti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.
2. Ši chartija išgalios pirmą mėnesio dieną, praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kai keturios valstybes, Europos Tarybos nares, pareišk sutikima laikytis chartijos pagal ankstesnio paragrafo nuostatas.
3. Chartija išgalios bet kurioje valstybeje nareje, pareiškusioje sutikima jos laikytis, pirmą mėnesio dieną, praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kai valstybe atiduos saugoti savo ratifikavimo, priemimo ar tvirtinimo dokumentus.

16 straipsnis – Teritorija

1. Bet kuri valstybe, pasirašydama ar atiduodama saugoti ratifikavimo, sutikimo ar patvirtinimo dokumentus, gali nustatyti teritoriją, kuriai bus taikoma chartija.
2. Veliau bet kuri valstybe pateikdama deklaraciją, adresuota Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui, gali išplesti chartijos galiojimo ribas bet kurioje kitoje teritorijoje, nurodytoje minėtoje deklaracijoje. Šioje teritorijoje chartija išgalios pirmą

menesio diena, praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus tokia deklaracija.

3. Bet kuri deklaracija, pateikta pagal du aukščiau minėtus paragrafus, dėl kitos teritorijos, nurodytos tokioje deklaracijoje, gali būti atšaukta specialia paraiška, adresuota Generaliniam Sekretoriui. Atšaukimas išgalios nuo pirmos mėnesio dienos, praėjus šešioms mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus tokia paraiška.

17 straipsnis – Denonsavimas

1. Bet kuri šalis gali denonsuoti šia chartija bet kuriuo metu praėjus penkeriems metams nuo chartijos išgaliojimo dienos. Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui apie tai turi būti pranešta prieš šešis mėnesius. Toks denonsavimas netures įtakos chartijos galiojimui kitose šalyse, jeigu bet kuriuo metu ju yra ne mažiau kaip keturios.

2. Bet kuri šalis pagal aukščiau mineto paragrafo nuostatas gali denonsuoti bet kurl chartijos I dalies paragrafa, kurl ji buvo priėmusi, jeigu šalis ir toliau laikosi 12 straipsnio 1 paragrafe nurodytu paragrafu skaičiaus bei ju pobudžio. Bet kuri šalis, denonsavusi paragrafa, nebeatitinka 12 straipsnio 1 paragrafo reikalavimu, todėl bus laikoma denonsavusi visa chartija.

18 straipsnis – Pranešimai

Europos Tarybos Generalinis Sekretorius turi pranešti valstybėms, Europos Tarybos narėms, apie:

a. kiekviena pasirašyta dokumenta,

- b. visus atiduotus saugoti ratifikavimo, priemimo ir patvirtinimo dokumentus,
- c. kiekviena chartijos įsigaliojimo data, kaip to reikalauja 15 straipsnis,
- d. kiekviena pranešima dėl 12 straipsnio 2 ir 3 paragrafu nuostatų taikymo,
- e. kiekviena pranešima dėl 13 straipsnio nuostatų taikymo;
- f. kiekviena kita akta, pranešima ar pareiškima, susijusius su šia chartija.

Patvirtindami tai mes, žemiau pasirašiusieji ir turintys tam įgaliojimus, laikome pasiraše šia chartija.

Sudaryta Strasbure 1985 m. spalio 15 d. anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra autentiški, kiekvienas egzempliorius bus deponuotas Europos Tarybos archyvuose. Europos Tarybos Generalinis Sekretorius turi perduoti kiekvienai valstybei, Europos Tarybos narei, patvirtintus nuorašus.

**Europos vietos savivaldos chartijos
papildomas protokolas dėl teisės
dalyvauti sprendžiant vietos valdžios
reikalus**

Utrechtas, 16.XI.2009

Preambulė

Europos Tarybos valstybės narės, pasirašiusios šį Europos vietos savivaldos chartijos (toliau – Chartija, ETS Nr. 122) papildomą protokolą;

manydamos, kad Europos Tarybos tikslas yra siekti didesnės savo narių vienybės, siekiant užtikrinti bei įgyvendinti bendrai paveldėtus idealus ir principus;

manydamos, kad teisė dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus yra vienas iš demokratijos principų, kuriuos pripažįsta visos Europos Tarybos valstybės narės;

manydamos, kad pokyčiai valstybėse narėse rodo ypatingą šio principo svarbą vietos savivaldai;

manydamos, kad Chartiją reikėtų papildyti nuostatomis, kurios garantuotų teisę dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus;

atsižvelgdamos į Europos Tarybos konvenciją dėl galimybės naudotis oficialiais dokumentais, kurią 2008 m. lapkričio mėn. 27 d. priėmė Ministrų komitetas;

taip pat atsižvelgdamos į deklaraciją ir veiksmų planą, kurie buvo priimti 2005 m. gegužės mėn. 16–17 d. vykusiame trečiajame Europos Tarybos valstybių ir vyriausybių vadovų aukščiausio lygio susitikime Varšuvoje,

susitarė:

1 straipsnis – Teisė dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus

1. Valstybės, šio Protokolo Šalys, užtikrina kiekvieno jų jurisdikcijai priklausančio asmens teisę dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus.

2. Teisė dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus reiškia teisę mėginti lemti ar įtakoti vietos valdžios įgaliojimų ir įsipareigojimų vykdymą.

3. Teisės aktuose įtvirtinami būdai, palengvinantys šios teisės įgyvendinimą. Vengiant neteisingos asmens ar asmenų grupės diskriminacijos, teisės aktuose gali būti nustatytos konkrečios priemonės, taikomos skirtingomis aplinkybėmis ar skirtingų asmenų kategorijoms. Laikantis Šalies konstitucinių ir (arba) tarptautinių įsipareigojimų, teisės aktuose gali būti nustatytos tik rinkėjams taikomos priemonės.

4.1. Kiekviena Šalis teisės aktuose pripažįsta Šalies piliečių teisę dalyvauti kaip rinkėjams ar kandidatams jų gyvenamosios teritorijos vietos valdžios tarybos ar asamblėjos narių rinkimuose.

4.2. Be to, teisės aktuose pripažįstama kitų asmenų tokio dalyvavimo teisė, kai Šalis taip nusprendžia vadovaudamasi savo konstitucine santvarka arba kai tai atitinka jos tarptautinius teisinius įsipareigojimus.

5.1. Visi formalumai, sąlygos ar apribojimai, taikomi teisės dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus įgyvendinimui, nurodomi teisės aktuose ir turi atitikti Šalies tarptautinius teisinius įsipareigojimus.

5.2. Teisės aktuose nustatomi tokie formalumai, sąlygos ar apribojimai, kurie yra būtini siekiant užtikrinti, kad teisės dalyvauti įgyvendinimas nekels pavojaus vietos valdžios įgaliojimų ir įsipareigojimų vykdymo moraliniam sąžiningumui ir skaidrumui.

5.3. Visi kiti formalumai, sąlygos ar apribojimai turi būti būtini veiksmingai politinei demokratijai, viešojo saugumo demokratinėje visuomenėje išsaugojimui arba būtini laikantis Šalies tarptautinių teisinių įsipareigojimų.

2 straipsnis – Teisės dalyvauti įgyvendinimo priemonės

1. Šalys imasi visų priemonių, kurių reikia norint įgyvendinti teisę dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus.

2. Teisės dalyvauti įgyvendinimo priemonės yra šios:

i) vietos valdžios įgaliojimas sudaryti galimybę, skatinti ir palengvinti teisės dalyvauti, išdėstytos šiame Protokole, įgyvendinimą;

ii) užtikrinimas, kad bus nustatytos:

a) žmonių įtraukimo procedūros, kurios gali apimti konsultacijas, vietos referendumus ir peticijas bei priemones, suteikiančias galimybę įtraukti žmones jiems arčiausiu lygmeniu, kai vietos valdžios teritorijoje gyvena daug gyventojų ir (arba) ji užima didelę geografinę teritoriją;

b) procedūros, kuriomis užtikrinama galimybė gauti vietos valdžios oficialius dokumentus, laikantis Šalies konstitucinės santvarkos ir tarptautinių teisinių įsipareigojimų;

- c) priemonės, atitinkančios žmonių, kurių dalyvavimui iškilę konkrečios kliūtys, poreikius ir
  - d) skundų ir pasiūlymų dėl vietos valdžios veikimo ir vietos viešųjų paslaugų teikimo nagrinėjimo ir atsakymo procedūros bei priemonės;
- iii) skatinimas taikyti informacines ir ryšių technologijas šiame Protokole nurodytai dalyvavimo teisei skatinti ir įgyvendinti.
3. Skirtingo lygmens vietos valdžiai gali būti nustatytos skirtingos procedūros, priemonės ir mechanizmai, atsižvelgiant į jų dydį ir kompetenciją.
4. Planuojant ir priimant sprendimus dėl priemonių, kurių turėtų būti imtasi siekiant įgyvendinti teisę dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus, su vietos valdžia turi būti konsultuojamasi kiek galima labiau, tinkamu laiku ir tinkamu būdu.

3 straipsnis – Valdžios lygmenys, kuriems taikomas šis Protokolas

Šis Protokolas taikomas visų lygmenų vietos valdžiai Šalies teritorijoje. Tačiau kiekviena Šalis, deponuodama ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumentą, gali nurodyti vietos ar regiono valdžios lygmenis, kuriems ji ketina apriboti šio Protokolo taikymo sritį arba kurių ji ketina neįtraukti į Protokolo taikymo sritį. Be to, į Protokolo taikymo sritį ji gali įtraukti kitus vietos ar regiono valdžios lygmenis informuodama Europos Tarybos Generalinį Sekretorių.

4 straipsnis – Teritorinis taikymas

1. Kiekviena Susitariančioji Valstybė, pasirašydama arba deponuodama savo ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumentą, gali nurodyti teritoriją ar teritorijas, kurioms taikomas šis Protokolas.
2. Kiekviena Šalis bet kada vėliau Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui pateikiamoje deklaracijoje gali išplėsti šio Protokolo taikymą bet kuriai kitai deklaracijoje nurodytai teritorijai. Nurodytai teritorijai Protokolas pradeda galioti pirmą mėnesio dieną praėjus trimis mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gavo deklaraciją.
3. Kiekviena deklaracija dėl bet kurios joje nurodytos teritorijos, pateikta pagal 1 ir 2 dalis, gali būti panaikinta pateikiant pranešimą Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui. Panaikinimas įsigalioja pirmą mėnesio dieną pasibaigus šešių mėnesių laikotarpiui nuo dienos, kai Generalinis Sekretorius gavo pranešimą.

5 straipsnis – Pasirašymas ir įsigaliojimas

1. Šį Protokolą gali pasirašyti Chartiją pasirašiusios Europos Tarybos valstybės narės. Protokolas turi būti ratifikuojamas, priimamas ar patvirtinamas. Europos Tarybos valstybė narė negali šio Protokolo ratifikuoti, jį priimti ar jam pritarti, jei ji tuo pat metu neratifikuoja Chartijos, jos nepriima ar jai nepriitaria arba nėra to padariusi anksčiau. Ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumentai deponuojami Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.
2. Protokolas įsigalioja pirmą mėnesio dieną, praėjus trimis mėnesiams nuo tos dienos, kai aštuonios Europos Tarybos

valstybės narės sutiko laikytis Protokolo pagal 1 dalies nuostatas.

3. Bet kuriai kitai valstybei narei, kuri išreiškia savo sutikimą laikytis Protokolo vėliau, Protokolas įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kurią deponuojamas ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumentas.

6 straipsnis – Denonsavimas

1. Kiekviena Šalis gali bet kada denonsuoti šį Protokolą pateikdama pranešimą Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.

2. Protokolo denonsavimas įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus šešiams mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gavo pranešimą.

7 straipsnis – Pranešimai

Europos Tarybos Generalinis Sekretorius Europos Tarybos valstybėms narėms praneša apie:

- a. kiekvieną pasirašytą dokumentą;
- b. kiekvieno ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumento deponavimą;
- c. kiekvieną šio Protokolo įsigaliojimo pagal 5 straipsnį datą;
- d. kiekvieną pranešimą dėl 3 straipsnio nuostatų taikymo;
- e. kiekvieną kitą veiksmą, pranešimą ar informaciją, susijusius su šiuo Protokolu.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šį Protokolą.

Sudaryta Utrechte 2009 m. lapkričio mėn. 16 d. anglų ir prancūzų kalbomis, vienu egzemplioriumi, kuris deponuojamas Europos Tarybos archyve. Abu tekstai yra autentiški. Europos Tarybos Generalinis Sekretorius perduoda patvirtintas kopijas kiekvienai Europos Tarybos valstybei narei.

Europos vietos savivaldos chartija

Aiškinamasis pranešimas

Sutartys ir pranešimai

I. Europos vietos savivaldos chartiją parengė Europos Tarybos vyriausybės ekspertų komitetas pavaldus Regionų ir savivaldybių reikalų priežiūros komitetui pagal Europos vietos ir regionų valdžios institucijų nuolatinės konferencijos parengtą projektą. Chartija buvo pateikta pasirašyti kaip Europos Tarybos valstybių narių Konvencija 1985 m. spalio mėn. 15 d.

II. Šis dokumentas yra aiškinamasis pranešimas, kuris remiasi Komiteto diskusijomis ir buvo pateiktas Europos Tarybos Ministrų komitetui. Šis pranešimas nėra Chartijos teksto aiškinimo pagrindas, tačiau gali padėti suprasti Chartijos nuostatas.

III. Šiame dokumente yra atkuriamas Europos Vietos savivaldos chartijos tekstas.

Aiškinamasis pranešimas

A. Chartijos kilmė

Europos Vietos savivaldos chartija yra daugelio iniciatyvų bei diskusijų, trukusių daug metų Europos Taryboje, rezultatas.

Vietos valdžios atstovai seniai siekė įtvirtinti vietos savivaldos apsaugą bei stiprinimą Europoje dokumente, kuriame aiškinami principai, kurių laikosi visos demokratinės Europos valstybės. Be to, anksčiau buvo pripažinta, kad tokiu dokumentu turėtų būti siekiama, kad šių principų laikytųsi tie, kurių veiksmai labiausiai yra susiję su vietos bendruomenės interesų gynimu, t.y. vyriausybės.

Buvo akivaizdu, kad Europos Taryboje, kuri yra žmogaus teisių sergėtoja bei demokratinės vyriausybės principų rėmėja, reikia parengti bei priimti tokią priemonę. Be to, 1957 m. ji pabrėžė vietos valdžios institucijų svarbą įsteigdama atstovaujančią instituciją Europos lygiu, kuri tapo Europos Vietos ir regioninių valdžios institucijų nuolatinė konferencija (CLRAE).¹

Būtent CLRAE paskelbė Rezoliuciją Nr. 64 (1968 m.), kurioje pasiūlė Vietos vadžios institucijų principų deklaraciją bei paragino Europos Tarybos Ministrų komitetą ją patvirtinti. Šią iniciatyvą parėmė Konsultacinė Asamblėja, kuri savo Rekomendacijoje Nr. 615 (1970 m.) pateikė Ministrų komitetui dokumentą, kuris rėmėsi CLRAE pateiktu, ir buvo parengtas abiejų institucijų. Tačiau pasiūlyta deklaracija buvo pernelyg

---

1. Nuo 1994 m. sausio mėn. 14 d. Nuolatinė konferencija buvo pervadinta Vietos ir regioninių valdžios institucijų Europoje Kongresu (CLRAE), siekiant suteikti politinės svarbos.

bendro bei plataus pobūdžio, kad taptų ryžtingų veiksmų pagrindu.

Naujoji CLRAE iniciatyva 1981 m. rėmėsi lankstesniu požiūriu. Buvo laikomasi nuomonės, kad neprivaloma principų deklaracija nesuteiks pakankamos svarbos vietos savivaldos autonomijai ir nepabrėš grėsmių, su kuriomis ji susiduria. Todėl reikia, kad vyriausybės prisiimtų privalomus įsipareigojimus. Reikia lankstumo siekiant atsižvelgti į nacionalinius konstitucinius skirtumus bei administracines tradicijas, taip pat siekiama ne mažinti reikalavimus, įtvirtintus naujose priemonėse, bet suteikti vyriausybėms galimybę pasirinkti nuostatas, kurių jos privalės laikytis.

Tokio požiūrio logiškas rezultatas buvo Europos Vietos savivaldos chartijos projektas pateiktas Ministrų komitetui CLRAE Rezoliucijoje Nr. 126 (1981 m.), su prašymu patvirtinti jį kaip Europos konvenciją.

Ministrų komitetas nusprendė perduoti CLRAE pasiūlymus Regionų bei savivaldos reikalų priežiūros komitetui (CDRM), kad jie būtų aptarti 5-ojoje Europos Ministrų, atsakingų už vietos savivaldos institucijas konferencijoje (Lugane, spalio mėn. 5-7 dd. 1982 m.). Savo išvadose, ministrai, dalyvavę Lugano konferencijoje

„...mano, kad šis Chartijos projektas yra svarbus žingsnis vietos institucijų autonomijos principų apibrėžimo link, atsižvelgia į tam tikrų ministrų išreikštas abejones dėl Chartijos būtinybės, kuri taptų privaloma konvencija, bei dėl tam tikrų Chartijos turinio aspektų;

...prašo Europos Tarybos Ministrų komiteto nurodyti Regionų ir savivaldos reikalų priežiūros komitetui (CDRM), bendraujant su Vietos ir regioninių valdžios institucijų Europoje

nuolatine konferencija, parengti reikiamus pakeitimus Europos Vietos savivaldos chartijoje, atsižvelgiant į konferencijos metu pateiktus komentarus dėl formos bei turinio, kad ji būtų pateikta tvirtinimui kitos konferencijos metu...”

Ministrų komitetas tai nurodė CDRM, kuris nuodugniai peržiūrėjo Chartijos projektą. CLRAE atstovai dalyvavo diskusijose aptariant Lugano konferencijos išvadas.

Chartijos projektas buvo peržiūrėtas CDRM, vėliau pateiktas 6-joje Europos Ministrų, atsakingų už vietos savivaldos institucijas konferencijoje, kuri įvyko Romoje 1984 m. lapkričio mėn. 6 - 8 dd. Išnagrinėję šį dokumentą, ministrai vienbalsiai pritarė jame išdėstytiems principams. Kalbant apie teisinę Chartijos formą, dauguma ministrų pritarė Konvencijai.

Atsižvelgdamas į Konsultacinėje asamblėjoje bei Romoje vykusioje Ministrų konferencijoje išreikštas nuomones, Ministrų komitetas patvirtino Europos vietos savivaldos chartiją kaip Konvenciją 1985m. birželio mėn. Pripažindami, kad Chartija buvo Europos Vietos ir regioninių valdžios institucijų nuolatinės konferencijos iniciatyva, buvo nuspręsta, kad Konvencija bus pateikta pasirašyti 1985 m. spalio mėn. 15 d. CLRAE 20-osios plenarinės sesijos metu.

B. Bendrosios nuostatos

Europos Vietos savivaldos chartija yra siekiama atliepti į bendrų Europos standartų trūkumą vertinant bei sergstint vietos valdžios institucijų, kurios yra arčiausiai piliečių, teises, taip pat suteikti joms galimybę veiksmingai dalyvauti sprendimų, kurie įtakoja kasdieninę jų veiklą, priėmimo procese.

Chartija įpareigoja valstybes nares taikyti pagrindines taisykles, garantuojančias politinę, administracinę ir finansinę vietos valdžios institucijų nepriklausomybę. Tai Europos lygiu rodo politinę valią visų lygių teritorinio administravimo institucijose pripažinti principus, kuriuos gynė Europos Taryba nuo pat įsikūrimo, kuri mano, kad jos funkcija yra žadinti Europos demokratinę sąmonę bei ginti žmogaus teises plačiausia prasme. Išties, ji įkūnija suvokimą, kad vietos valdžios institucijų savivaldos mastas gali būti vertinamas kaip tikros demokratijos kriterijus.

Chartiją sudaro trys dalys. Pirmojoje dalyje išdėstytos pagrindinės nuostatos, kuriomis nustatomi vietos savivaldos institucijų principai. Joje nustatoma, kad vietos savivalda turi būti apibrėžta Konstitucijoje ar kitame teisiniame dokumente, apibrėžiama samprata bei įdiegiami principai, kurie reglamentuoja vietos savivaldos institucijų galios pobūdį bei apimtį. Kitas straipsnis yra susijęs su vietos valdžios institucijų ribų saugojimu. Jis nustato, kad vietos valdžios institucijos yra savarankiškos kalbant apie jų administracines struktūras bei prieigą prie kompetentingo personalo bei pabrėžia sąlygas kaip turėtų būti valdomas vietos rinkimų biuras. Du pagrindiniai straipsniai siekia apriboti administracinę vietos institucijų veiklos priežiūrą ir užtikrinti, kad jos turėtų pakankamai finansinių išteklių, kad jų pagrindiniam savarankiškumui nekiltų grėsmė. Kitose šios dalies nuostatose nustatoma vietos valdžios institucijų teisė bendradarbiauti bei telktis į asociacijas bei vietos savivaldos institucijų apsauga suteikiant teisę į teisminę gynybą.

II dalyje išdėstytos įvairios nuostatos, susijusios su įvairių šalių prisiimtų įsipareigojimų apimtimi. Siekiant užtikrinti pusiausvyrą sergėjant pagrindinius principus bei užtikrinant reikiamą

lankstumą, kad galima būtų atsižvelgti į teisinius bei institucinius įvairių valstybių ypatumus, šalys gali netaikyti tam tikrų Chartijos nuostatų, šalia tų, kurių šalis įsipareigoja laikytis. Todėl Chartija yra kompromisas tarp, iš vienos pusės, pripažinimo, kad vietos valdžios institucijos paveikia valstybės struktūrą bei organizaciją, o tai yra pagrindinis valdžios institucijų rūpestis, ir, iš kitos pusės, tikslo užtikrinti minimalius pagrindinius principus, kuriuos bet kokia vietos valdžios demokratinė sistema turėtų gerbti. Be to, kai yra pašalinamos atitinkamos kliūtis, šalys gali prisiimti papildomus įsipareigojimus.

Vietos valdžios institucijų principai, išdėstyti Chartijoje, yra taikomi visiems lygmenims bei visoms vietos valdžios institucijų kategorijoms kiekvienoje valstybėje narėje ir taip pat *mutatis mutandis*, teritorinėms valdžios institucijoms regioniniu lygiu. Tačiau siekdamas numatyti tam tikras situacijas, šalys narės gali neįtraukti tam tikrų valdžios institucijų kategorijų į Chartiją.

Ši Chartija nenustato institucinės kontrolės sistemos ar jos taikymo, tik reikalauja šalių pateikti visą reikiamą informaciją dėl teisių ar kitų priemonių, kurių ėmėsi šalis narė siekdama laikytis Chartijos nuostatų. Buvo galvojama įsteigti tarptautinę priežiūros sistemą, tapačią tai, kuri yra numatyta Europos Socialinėje chartijoje. Tačiau buvo nuspręsta nediegti sudėtingos priežiūros sistemos, nes CLRAE Europos Taryboje užtikrina tiesioginį bendradarbiavimą su Ministrų komitetu ir, tokiu būdu, pakankamą valstybių narių atitikties Chartijos reikalavimams kontrolę.

Dokumento paskutinėje dalyje pateiktos galutinės nuostatos atitinka tas, kurios įprastai yra naudojamos konvencijose, kurios rengiamos Europos Tarybai prižiūrint.

Europos vietos savivaldos chartija yra pirmoji daugiašalė teisinė priemonė, kuri apibrėžia bei saugo vietos valdžios institucijų autonomijos principus, kurie yra vienas iš demokratijos ramsčių, kurį gina bei plėtoja Europos Taryba. Galima tikėtis, kad šis dokumentas labai prisidės ginant bei skatinant bendrąsias Europos vertybes.

C. Komentaras dėl Chartijos nuostatų

Preambulė

Preambulėje nustatoma galimybė įtvirtinti pagrindines Chartiją apibrėžiančias sąlygas. Jos yra šios:

- vietos valdžios institucijų svarbus indėlis demokratijos, veiksmingos administracijos ir valdžios decentralizavimo procesams;
- svarbus vietos valdžios institucijų vaidmuo Europos kūrime;
- vietos valdžios institucijos turi būti suformuotos demokratišku būdu ir būti gana savarankiškos.

1 straipsnis

1-ame straipsnyje išreiškiamas bendras šalių įsipareigojimas laikytis šių vietos savivaldos principų taip, kaip to reikalauja šios Chartijos I dalis (Straipsniai 2-11) bei tokia apimtimi, kaip nurodyta 12 straipsnyje.

2 straipsnis

Šiame straipsnyje numatoma, kad vietos savivaldos principas turi būti reglamentuojamas įstatymais.

Suvokiant šio principo svarbą, pageidautina, kad tai būtų pasiekama įtraukiant Chartiją į pagrindinį šalies valdymą

reglamentuojantį dokumentą, t.y. Konstituciją. Tačiau, buvo pripažinta, kad tose šalyse, kur Konstitucijos keitimas galimas pritarus specialiai įstatymų leidžiamosios valdžios daugumai arba visų gyventojų daugumai referendumo metu, gali tapti neįmanoma įsipareigoti reglamentuoti vietos savivaldos principą Konstitucijoje. Buvo taip pat pripažinta, kad šalyse, kur nėra rašytinės konstitucijos, tačiau, kur Konstitucija yra išdėstyta įvairiuose dokumentuose bei šaltiniuose, gali kilti sunkumų arba net tapti neįmanoma įgyvendinti tokį įsipareigojimą.

Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad federalinėse valstybėse, vietos valdžios kompetencija priklauso federalinėms žemėms, o ne centrinei federalinei valdžiai. Ši Chartija neįtakoja atsakomybės ir galių pasidalijimo tarp federalinių žemių bei federalinių valstybių.

3 straipsnis

Šiame straipsnyje nustatomi pagrindiniai vietos savivaldos požymiai taip, kaip jie suvokiami šioje Chartijoje.

1 pastraipa

Sąvoka „gebėjimas“ reiškia, kad teisė reglamentuoti ir valdyti tam tikrus viešuosius reikalus turi būti įgyvendinama veiksmingomis priemonėmis. „Įstatymų nustatytose ribose“ pripažįsta tai, kad ši teisė bei gebėjimas gali būti nuodugniau apibrėžiami teisės aktuose.

„Prisiimdami pilną atsakomybę“ pabrėžia, kad vietos valdžios institucijų veikla neapsiriboja tik aukštesnių institucijų atstovų vaidmeniu.

Nėra įmanoma tiksliai apibrėžti, kokias sritis turėtų tvarkyti bei valdyti vietos valdžios institucijos. Tokių sąvokų kaip „vietos

reikalai“ ar „savo reikalai“ buvo atsisakyta dėl jų neapibrėžtumo bei sudėtingumo aiškinant. Šalyse narėse tradiciškai skirtingai suvokiama vietos valdžios institucijų kompetencija. Realybėje didžioji dalis klausimų daro įtaką tiek vietos, tiek nacionaliniu lygiu ir atsakomybė už juos skiriasi skirtingose šalyse bei laikui bėgant, ja taip pat gali dalintis skirtingi valdžios institucijų lygmenys. Vietos valdžios institucijų galių apribojimas tomis, kurios nedaro didelės įtakos, kelia grėsmę, kad jų vaidmuo taps labai ribotas. Iš kitos pusės, suprantama, kad šalys nori, kad kai kurios funkcijos, tokios kaip nacionalinė gynyba, būtų tik centrinės valdžios kompetencija. Chartija siekiama, kad vietos valdžios institucijos turėtų platesnę atsakomybę, kuri turėtų būti įgyvendinama vietos lygiu. Tos atsakomybės yra apibrėžiamos 4-ame straipsnyje.

2 pastraipa

Savivaldos teisės turi būti įgyvendinamos demokratinio būdu sudarytų valdžios institucijų. Šis principas atitinka tai, kiek svarbos Europos Taryba teikia demokratinėms valdžios formoms.

Ši teisė įprastai apima atstovaujančiąją Asamblėją su ar be jai pavaldžiomis vykdančiosios valdžios institucijomis, tačiau suteikiama galimybė tiesioginės demokratijos formai, kur tai yra leidžiama įstatymais.

4 straipsnis

Kaip buvo paminėta 3 Straipsnio komentaruose, nei įmanoma nei būtų tinkama išsamiai išvardinti galias bei atsakomybes, kurios priklausytų vietos valdžios institucijoms Europoje. Tačiau šis straipsnis išdėsto pagrindinius principus, kuriais remiasi vietos valdžios institucijų atsakomybė bei tai, kuo turėtų remtis jų galios.

1 pastraipa

Kadangi vietos valdžios institucijų atsakomybė yra labai svarbi vietos savivaldos realiai veiklai, dėl aiškumo bei teisinio tikrumo, pagrindinės atsakomybės neturėtų būti joms priskiriamos atsitiktinai, tačiau būti pakankamai reglamentuojamos teisės aktais. Paprastai atsakomybės turėtų būti pripažįstamos Konstitucija arba Parlamento teisės aktais. Tačiau, nepaisant žodžio „statutas“ vartojimo šioje pastraipoje, yra pripažįstama, kad kai kuriose šalyse šalių parlamentai deleguoja tam tikras atsakomybės sritis, ypač susijusias su Europos Bendrijos direktyvų įgyvendinimu. Tai gali būti pageidaujama siekiant efektyvumo, jei Parlamentas turi pakankamai priežiūros galių dėl deleguotų galių naudojimo. Be to, taikytina išimtis Europos Bendrijos valstybėms narėms, kai Bendrijos nuostatos (kurios pagal 189 Romos sutarties straipsnį yra tiesiogiai taikomos) gali reglamentuoti tam tikrų priemonių taikymą tam tikrame administracijos lygmenyje.

2 pastraipa

Be atsakomybės, priskirtos teisės aktais atskiroms valdžios institucijoms įvairiuose lygmenyse, valstybės institucijos gali arba joms gali reikėti imtis kitų veiksmų. Ten, kur tokie veiksmai turi vietinį poveikį ir yra priskiriami bendrai kompetencijai šalyse narėse, svarbu, kad vietos valdžios institucijos būtų suvokiamos kaip politinės institucijos, veikiančios savo iniciatyva ir skatinančios bendrąją savo gyventojų gerovę, kad jos turėtų teisę veikti savo iniciatyva sprendžiant šiuos klausimus. Bendrosios nuostatos, pagal kurias jos galėtų veikti tokiais atvejais, gali būti nustatytos įstatymais. Tačiau kai kuriose valstybėse narėse vietos valdžios institucijos turi turėti galimybę pagrįsti savo veiksmus įstatymais. Vietos valdžios institucijoms be jų atskirų

atsakomybių gali būti suteikta didelė veiksmų laisvė veikti pagal sistemą, kuri yra apibūdinta 4 straipsnio, 2 pastraipoje.

3 pastraipa

Šioje pastraipoje išdėstomas bendrasis principas, kad viešųjų pareigų įgyvendinimas turi būti decentralizuotas. Šis principas buvo išdėstytas keletą kartų Europos Tarybos kontekste ir ypač Europos Ministrų, atsakingų už vietos valdžios institucijas, Lisabonos konferencijoje 1977 metais. Tai reiškia, kad nebent užduoties apimtis ar pobūdis yra tokie, kad ją reikėtų įgyvendinti didesnėje teritorijoje ar yra esminių problemų dėl efektyvumo ir ekonomiškumo reikalavimų, paprastai ji turėtų būti patikėta vietos valdžios institucijoms, kurios yra arčiausiai piliečių.

Ši nuostata nereiškia reikalavimo decentralizuoti funkcijas toms vietos valdžios institucijoms, kurios dėl savo pobūdžio ir apimties gali atlikti tik ribotus veiksmus.

4 pastraipa

Šioje pastraipoje kalbama apie persidengiančias funkcijas. Siekiant aiškumo bei vengiant nuolat mažinti atsakomybės sritis, įprastai turi būti suteikiamos visiškos ir išskirtinės galios. Tačiau skirtingų lygių valdžios institucijos kai kuriose srityse turi imtis papildomų veiksmų ir svarbu, kad tais atvejais centrinės bei regioninės valdžios institucijų įsikišimas vyktų pagal aiškias teises nuostatas.

5 pastraipa

Vietos valdžios institucijų administracinės struktūros ir tai, kad jos yra susipažinę su vietos lygmens situacija, gali užtikrinti joms tam tikrų funkcijų įgyvendinimą, už kurias galiausiai yra

atsakingos vietos valdžios institucijas prižiūrinčios institucijos. Svarbu, kad toks funkcijų delegavimas perdaug nepažeistų vietos valdžios institucijos nepriklausomumo, todėl vietos valdžios institucija, kai įmanoma, turi galėti atsižvelgti į vietos situaciją vykdydama deleguotąsias funkcijas. Tačiau pripažįstama, kad tam tikros funkcijos, kurias reikia vieningai reglamentuoti, pavyzdžiui tapatybės dokumentų klausimas, nesudaro sąlygų vietos valdžios institucijoms vadovautis savo nuožiūra.

6 pastraipa

1 ir 5 pastraipose kalbama apie tai, kas patenka į vietos valdžios institucijų kompetenciją, o 6 pastraipoje apie vietos valdžios institucijų reikalus bei apie tai, kas nėra vietos valdžios institucijų kompetencija, bet kas jas labiausiai įtakoja. Dokumente kalbama, kad konsultacijų pobūdis ir laikas turi būti toks, kad vietos valdžios institucijos turėtų realią galimybę įtakoti, suvokdamos, kad reikalavimo konsultuotis gali būti nepaisoma išskirtinėmis aplinkybėmis, ypač neatidėliotinos skubos atvejais. Toks konsultavimasis turi būti tiesioginis su susijusia valdžios institucija ar institucijomis arba netiesioginis per asociacijas, su kuriomis yra susijusios keletas valdžios institucijų.

5 straipsnis

Pasiūlymas keisti teritorines ribas, kai susijungimas su kitomis valdžios institucijomis būtų radikalus sprendimas, yra, aišku, labai svarbus vietos valdžios institucijai bei piliečiams, kuriems ji tarnauja. Daugelyje šalių būtų nerealu tikėtis, kad vietos bendruomenė galėtų vetuoti tokius pokyčius, tačiau tiesiogiai ar netiesiogiai konsultuotis prieš juos įgyvendinant yra būtina. Referendumai galimai suteiks galimybę tokioms

konsultacijoms, tačiau daugelyje šalių įstatymai to nenumato. Ten, kur įstatymais nėra privaloma rengti referendumo, gali būti pasikliaujama kitomis konsultacijų formomis.

6 straipsnis

1 pastraipa

Šioje pastraipoje kalbama ne apie bendrąją vietos valdžios institucijos ar jos tarybos sudėtį, tačiau tai, kaip yra organizuojamos administravimo paslaugos. Centrinio ar regioninio lygmens įstatymai gali reglamentuoti pagrindinius tokio organizavimo principus, vietos valdžios institucijos turi galėti nurodyti savo administracijai atsižvelgti į vietos aplinkybes bei administracinį veiksmingumą. Riboti konkretūs reikalavimai centrinio ar regioninio lygmens įstatymuose, dėl pavyzdžiui, tam tikrų komitetų steigimo ar administracinių postų kūrimo yra priimtini, tačiau tokia praktika neturėtų būti tiek paplitusi, kad primestų griežtą organizacinę struktūrą.

2 pastraipa

Be tinkamų valdymo struktūrų, svarbu, siekiant vietos valdžios institucijos veiksmingumo ir efektyvumo, kad ji galėtų įdarbinti ir išsaugoti personalą, kurio darbo kokybė atspindi valdžios institucijos atsakomybę. Tai labai priklauso nuo vietos valdžios institucijos gebėjimo pasiūlyti patrauklias tarnybos sąlygas.

7 straipsnis

Šiuo straipsniu siekiama užtikrinti, kad išrinktų atstovų veiksmų vykdymui nepakenktų trečiosios šalies veiksmai bei kad kai kurioms asmenų kategorijoms finansinės aplinkybės neužkirstų kelio vykdyti savo funkcijas. Materialinės aplinkybės apima

tinkamą finansinę kompensaciją už patirtas išlaidas vykdant funkcijas ir, esant reikalui, kompensaciją už patirtus atlyginimo nuostolius, ypač tarybos narių atveju, kurie yra išrinkti vykdomosioms funkcijoms atlikti visą dieną, atlyginimą už atliktą darbą ir atitinkamą socialinę apsaugą. Pagal šį straipsnį, būtų protinga tikėtis nuostatos, reglamentuojančios reintegravimą į įprastinę darbo rinką, pasibaigus kadencijai tuos, kurie dirba visą darbo dieną.

3 pastraipa

Šioje pastraipoje apibrėžiama, kad netinkamumas užimti vietos išrinkto atstovo postą turi remtis tik objektyviai teisiniais kriterijais, o ne *ad hoc* sprendimais. Įprastai tai reiškia, kad nesuderinamumo atvejai remiasi įstatymais. Tačiau pastebėta, kad yra atvejų, kai nusistovėję nerašytiniai teisiniai principai suteikia pakankamas garantijas.

8 straipsnis

Šiame straipsnyje kalbama apie vietos valdžios institucijų veiklos priežiūrą kitų valdžios institucijų. Čia nereglamentuojama teisė individams pradėti teisminius veiksmus prieš vietos valdžios institucijas. Taip pat neapibrėžiamas nei ombudsmeno skyrimas ar veikla, ar kitos oficialios institucijos, turinčios tiriamąją galią. Nuostatos, susijusios su priežiūra yra dažniausiai siejamos su *contrôles de tutelle*, kas seniai tapo tradicija daugelyje šalių. Tokiu būdu jos yra susijusios su tokia praktika kaip išankstinio leidimo reikalavimai veikti ar veiksmų patvirtinimas, kompetencija atšaukti vietos valdžios institucijos sprendimą, apskaitos kontrolė ir tt.

1 pastraipa

Šioje pastraipoje kalbama, kad priežiūra turi būti reglamentuojama teisiškai, tokiu būdu yra atmetamos *ad hoc* priežiūros procedūros.

2 pastraipa

Administracinė priežiūra įprastai apsiriboja vietos valdžios institucijos veiksmų teisėtumo klausimu, o ne jos tikslingumu. Viena, bet ne vienintelė išimtis yra daroma deleguotųjų aktų atveju, kai galias deleguojanti valdžios institucija pageidauja prižiūrėti, kaip yra atliekama užduotis. Tačiau tai neturėtų užkirsti kelio vietos valdžios institucijai vykdyti veiksmus savo nuožiūra kaip reglamentuojama 4 straipsnio, 5 pastraipoje.

3 pastraipa

Ši formuluotė yra įkvėpta „proporcingumo“ principo, kai kontroliuojanti institucija, pasinaudodama išimtine teise, privalo naudoti metodus, kurie mažiausiai įtakoja vietos valdžios savarankiškumą, ir pasiekia pageidaujamo rezultato.

Kadangi teisminės teisės gynimo priemonės dėl netinkamos priežiūros bei kontrolės aptariamose 11 straipsnyje, buvo manoma, kad nėra būtina numatyti tiksliai nuostatas dėl sąlygų bei intervencijos konkrečiose situacijose.

9 straipsnis

Teisinė galia vykdyti tam tikras funkcijas būtų bevertė, jei vietos valdžios institucijos neturėtų finansinių išteklių jas vykdyti.

1 pastraipa

Siekama užtikrinti, kad iš vietos valdžios institucijų nebūtų atimta laisvė nustatyti išlaidų prioritetus.

2 pastraipa

Turi būti pakankama pusiausvyra tarp vietos valdžios institucijai prieinamų finansinių išteklių bei užduočių, kurias ji vykdo. Ši pusiausvyra yra ypač svarbi kalbant apie konkrečiai paskirtas funkcijas.

3 pastraipa

Politinio pasirinkimo vykdymas, pasveriant teikiamų paslaugų naudą ir palyginant su kaštais, tenkančiais mokesčių mokėtojui ar vartotojui yra labai svarbi vietos išrinktų atstovų pareiga. Įprasta, kad centriniuose bei regioniniuose įstatymuose gali būti nustatytos vietos valdžios institucijų bendros ribos apmokestinimui, tačiau jos neturėtų užkirsti kelio veiksmingam vietos atskaitingumo proceso funkcionavimui.

4 pastraipa

Kai kurie mokesčiai ar vietos valdžios institucijų finansavimo šaltiniai yra iš esmės ar dėl praktinių priežasčių nelabai atliepiantys infliacijos situaciją ar kitus ekonominius veiksnius. Pernelyg didelis pasiklivimas tokiais mokesčiais ar šaltiniais gali sukelti problemų vietos valdžios institucijai, nes paslaugų teikimo kaštai yra tiesiogiai įtakojami ekonominių veiksnių kaitos, tačiau ir turint gana dinamiškus pajamų šaltinius, negali būti tiesioginės sąsajos tarp kaštų ir išteklių judėjimo.

6 pastraipa

Ten, kur perskirstyti ištekliai yra paskirstomi pagal tam tikrus kriterijus, numatomus teisės aktuose, šios pastraipos nuostatų bus laikomasi, jei su vietos valdžios institucijomis bus konsultuojamasi rengiant atitinkamų teisės aktų nuostatas.

7 pastraipa

Negražinamos paskolos ar skirtos tam tikram sektoriui yra labiau pageidaujamos nei skirtos konkrečioms projektams dėl vietos valdžios institucijų veiksmų laisvės. Būtų nerealu tikėtis, kad negražinamas paskolas, skirtas konkrečioms projektams pakeis bendrosios paskolos, ypač pagrindinėms kapitalo investicijoms, tačiau per didelis pasiklivimas tokiomis paskolomis gali labai apriboti vietos valdžios institucijos laisvę veikti savo nuožiūra ir skirstyti išlaidų prioritetus. Tačiau dalis negražinamų paskolų bendroje išteklių sumoje yra įvairi įvairiose šalyse ir didesnė dalis konkrečioms projektams skirto finansavimo nei bendrojo finansavimo gali būti priimtina, kai negražinamos paskolos sudaro gana nedidelę dalį bendrųjų pajamų.

9 straipsnio, 7 pastraipa siekiama užtikrinti, kad negražinamų paskolų skyrimas nepaveiktų neigiamai pagrindinės vietos valdžios laisvės veikti savo nuožiūra savo kompetencijų ribose.

8 pastraipa

Vietos valdžios institucijoms svarbu turėti prieigą prie paskolų finansavimo kapitalo investicijoms. Galimi tokio finansavimo šaltiniai galiausiai priklausys nuo kiekvienos šalies kapitalo rinkos struktūros, o teisės aktuose gali būti išdėstytos priegios prie tokių šaltinių procedūros ir sąlygos.

10 straipsnis

1 pastraipa

Šioje pastraipoje reglamentuojamas bendradarbiavimas tarp vietos valdžios institucijų bendraja prasme siekiant geresnio veiksmingumo vykdant bendrus projektus ar bendras užduotis, kurioms atlikti viena institucija neturi gebėjimų. Toks bendradarbiavimas gali pasireikšti sukurtu konsorciumu ar valdžios institucijų sąjunga, tačiau teisinis pagrindas siekiant įsteigti tokias institucijas gali būti numatytas teisės aktuose.

2 pastraipa

Čia kalbama apie asociacijas, kurios tikslai yra daug bendresni nei funkcinės aplinkybės, paminėtos 1 pastraipoje, ir kurios įprastai siekia atstovauti visam tam tikras vietos valdžios institucijas regioniniu ar nacionaliniu lygiu. Teisė priklausyti tokio pobūdžio asociacijai nereiškia, kad centrinė valdžia pripažįsta atskirą asociaciją kaip svarų pašnekovą.

Tokio pobūdžio Europos Tarybos priemonė įprastai numato teisę priklausyti asociacijoms nacionaliniu lygiu kartu su teise priklausyti tarptautinėms asociacijoms, kurių dalis yra aktyviai skatinančios Europos vienybę taip, kad tai numatyta Europos Tarybos statute.

Tačiau 10.2 straipsnis leidžia šalims narėms pasirinkti teises ar kitokias priemones, kuriomis būtų įtvirtintas toks principas.

3 pastraipa

Tiesioginis bendradarbiavimas su atskiromis kitų šalių vietos valdžios institucijomis gali būti leidžiamas, tačiau toks

bendradarbiavimas turi atitikti tos šalies teisinės taisykles ir vykti pagal tos valdžios institucijos kompetencijas.

Europos Tarybos Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo per sienas tarp teritorinių bendrijų ir valdžios organų (ETS, Nr. 106, 1980 m. gegužės 21 d.) čia yra ypač aktualios, nors kai kurios bendradarbiavimo formos neturi apsiriboti pasienio regionais.

11 straipsnis

Naudojimasis teisinėmis priemonėmis reiškia vietos valdžios institucijos prieigą prie:

- a. tinkamai sudaryto teismo arba
- b. lygiavertės, nepriklausomos, įstatymu nustatytos institucijos, kuri gali nuspręsti bei atitinkamai patarti kiek veiksmas, neveikimas, sprendimas ar kitoks administracinis veiksmas atitinka įstatymą.

Vienoje šalyje buvo pastebėtas atvejis, kai, nors administraciniai sprendimai nėra apskundžiami įprastine procedūra teisme, galima pasinaudoti ypatingomis teisinėmis priemonėmis, kurios vadinasi kreipimusi dėl bylos atnaujinimo. Ši teisminė priemonė atitinka šio straipsnio reikalavimus, iri yra galima, jei įstatymo taikymas buvo akivaizdžiai neteisingas.

12 straipsnis

Vietos savivaldos principais, išdėstytais Chartijos I dalyje, buvo bandoma suderinti didžiulę teisinių sistemų ir vietos valdžios institucijų struktūrų įvairovę Europos Tarybos valstybėse narėse. Nepaisant to, pripažįstama, kad atskiros vyriausybės gali susidurti su konstitucinėmis ir praktinėmis kliūtimis besilaikydamos konkrečių Chartijos nuostatų.

Šiame straipsnyje reglamentuojama „privalomo branduolio“ sistema, kuri pirmą kartą buvo įtvirtinta Europos Socialinėje chartijoje, kuria reglamentuojama, kad Europos Vietos savivaldos chartijos šalys privalo laikytis ne mažiau kaip dvidešimties ar trisdešimties I dalies pastraipų, ir mažiausiai dešimt iš jų turi būti iš keturiolikos pagrindinių principų. Tačiau, kadangi galutinis tikslas yra laikytis visų Chartijos nuostatų, Šalys gali priiimti papildomų įsipareigojimų, kai tai tampa įmanoma.

13 straipsnis

Iš esmės, reikalavimai išdėstyti Chartijos I dalyje yra susiję su visomis vietos valdžios institucijų kategorijomis ar lygmenimis kiekvienoje Valstybėje narėje. Jie galimai yra taikomi regioninėms valdžios institucijoms, kur tokių yra. Tačiau atskira teisinė forma ar konstitucinis tam tikrų regionų statusas (ypač federacinėse valstybėse narėse) gali neleisti joms taikyti tų pačių reikalavimų kaip vietos valdžios institucijoms. Be to, vienoje ar dvejose valstybėse narėse egzistuoja vietos valdžios institucijų kategorija, kurioms dėl savo mažumo, yra priskirtos tik nedidelės ar konsultacinio pobūdžio funkcijos. Siekiant atsižvelgti į tokius išskirtinius atvejus, 13 straipsnyje leidžiama šalims netaikyti tam tikrų valdžios institucijų kategorijų reglamentuojamų Chartijoje.

14 straipsnis

Šiuo straipsniu siekiama supaprastinti Chartijos stebėseną atskiroms šalims sukuriant joms prievolę pateikti reikiamą informaciją Generaliniam Europos Tarybos sekretoriui. Kai nėra atsakingos Chartijos įgyvendinimą prižiūrinčios institucijos, labai svarbu, kad informacija būtų prieinama Generaliniam sekretoriui dėl bet kokių teisės aktų pakeitimų ar kitų priemonių,

kurios gali stipriai paveikti vietos autonomiją, kaip apibrėžiama Chartijoje.

15 -18 straipsniai

Baigiamosios 15 -18 straipsnių nuostatos remiasi Europos Tarybos baigiamųjų nuostatų modeliu, skirtu konvencijoms ir susitarimams.

Europos Vietos savivaldos chartija – tai pirmoji tarptautinė įpareigojanti sutartis, užtikrinanti gyventojų ir jų išrinktų valdžios institucijų teises. 1985 m. spalio 15 d. pateikta pasirašyti Europos Tarybos valstybėms narėms kaip konvencija, ji įsigaliojo 1988 m. rugsėjo 1 d. 2009 m. lapkričio 16 d. buvo priimtas jos papildomas protokolai dėl teisės dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus, kuris įsigaliojo 2012 m. birželio 1 d. Vietos ir regionų valdžių kongresas užtikrina Chartijos principų vykdymą Chartiją bei jos papildomą protokolą pasirašiusiose ir ratifikavusiose Europos Tarybos valstybėse narėse.

www.coe.int

Europos Taryba yra žemyno svarbiausia žmogaus teisių organizacija. Į ją įeina 47 šalys narės, tarp jų – 28 Europos Sąjungos narės. Visos Europos Tarybos šalys narės yra pasirašiusios Europos Žmogaus teisių konvenciją, kurios tikslas – ginti žmogaus teises, demokratiją ir teisinę valstybę. Europos Žmogaus Teisių Teismas kontroliuoja konvencijos įdiegimą šalyse.